

TERORIZMAS: GRĖSMĖ ŽMOGAUS TEISĖMS IR LAISVĖMS

Žana Vašcova, Daiva Bereikienė

Mykolo Romerio Universiteto Viešojo saugumo fakulteto
Teisės katedra

V. Putvinskio g. 70, LT-44211 Kaunas, Lietuva
Telefonas (+370 37) 303643

Elektroninis paštas: zana_vascova@yahoo.com, bereikiene@gmail.com

Pateikta 2010 m. kovo 10 d., parengta spausdinti 2010 m. kovo 25 d.

***Anotacija.** Straipsnyje analizuojama kovos su terorizmu bei jo prevencijos įtaka žmogaus teisėms ir laisvėms. Keliama hipotezė, kad kovojant su terorizmu bei vykdamas jo prevenciją, atsiranda grėsmė žmogaus teisėms ir laisvėms, nepagrįsto jų ribojimo tendencijos. Problema analizuojama aptariant visuotinai pripažįstamos terorizmo definicijos nebuvimo ir žmogaus teisių ir laisvių ribojimo koreliacijas bei nagrinėjant žmogaus teisių ir laisvių ribojimo masto atitiktį teisinio reguliavimo poreikiams kovos su terorizmu bei jo prevencijos srityje. Daroma išvada, kad šiuo metu su terorizmu dažnai kovojama paneigiant žmogaus teises bei, kad kovos su terorizmu politika, tikėtina, tapo modernia priemone pridengti daromus žmogaus teisių pažeidimus.*

***Reikšminiai žodžiai:** terorizmo sąvoka, kova su terorizmu, žmogaus teisių ir laisvių ribojimas.*

Įvadas

Visuotinai pripažįstama, kad terorizmas yra viena iš didžiausių pasaulio grėsmių, todėl kova su terorizmu bei jo prevencija laikoma svarbiu tarptautinio bei nacionalinio saugumo uždaviniu. Taip pat deklaruojama, kad kovos su terorizmu bei jo prevencijos priemonės turi būti taikomos kartu užtikrinant žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugą, - nėra nė vieno oficialaus demokratinių valstybių priimto tarptautinio dokumento, kuriame būtų įtvirtintos nuostatos, toleruojančios žmogaus teisių ir laisvių pažeidimus kovos su terorizmu ar jo prevencijos vardu. Tuo tarpu būtinybė užtikrinti teises ir laisves kovoje su šiuo reiškiniu pabrėžiama daugelyje pastarųjų metų teisės aktų.¹ Kita vertus, atliktų naujausių tyrimų

---

¹ Europos Parlamento 2007 m. gruodžio 12 d. rezoliucija dėl kovos su terorizmu. [2007] OL C 323E; USA National Strategy for Combating Terrorism. [interaktyvus]. 2003. [žiūrėta 2009-12-05]. <https://www.cia.gov/news-information/cia-the-war-on-terrorism/Counter_Terrorism_Strategy.pdf>; The United Kingdom's Strategy for Countering International Terrorism March, 2009 [interaktyvus]. 2009. [žiūrėta 2009-12-07]. <http://security.homeoffice.gov.uk/news-publications/publication-search/general/HO_Contest_strategy/HO_Contest_strategy22835.pdf?view=Binary>; Europos Tarybos Ministrų Komiteto Gairės dėl žmogaus teisių ir kovos su terorizmu [interaktyvus]. 2002 [žiūrėta 2009-12-13]. <http://www.etib.lt/?s=docs_lt&item=51&lang=lt>.

duomenys leidžia daryti prielaidą, kad per pastaruosius metus daug žmogaus teisių ir laisvių pažeidimų padaroma motyvuojant būtent kova su terorizmu².

Kita vertus nors su terorizmu yra kovojama pasauliniu mastu ir jis yra pripažįstamas globalia grėsme, o prevencija ir kova su juo minimi tiek atskirų valstybių, tiek ir tarptautiniuose strateginiuose dokumentuose, iki šiol nėra konsensuso dėl universalios, visuotinai pripažįstamos terorizmo definicijos. Susidaro paradoksali situacija, kai kovojama su reiškiniu, nesutarus dėl jo apibrėžimo, t.y. nesutarus dėl terorizmo esmės, todėl atsiranda prielaidos kovotojams už vertybę - žmogaus teises ir laisves – šią vertybę paminti.

Straipsnyje keliami hipotezė, kad kovojant su terorizmu atsiranda žmogaus teisių ir laisvių ribojimo tendencijos, o terorizmo grėsmės šalinamos žmogaus teisių ir laisvių nepagrįsto varžymo sąskaita. Straipsnio tikslas – išanalizuoti kovos su terorizmu ir jo prevencijos įtaką žmogaus teisių ir laisvių saugai. Kadangi terorizmas yra įvairialypis reiškinys, keliamos problemos priežastingumas yra daugiopas, todėl šiame straipsnyje aptarti tik keli šio reiškinio aspektai: analizuojama, kaip žmogaus teisių ir laisvių ribojimus įtakoja terorizmo apibrėžimo nebuvimas bei aptariama, ar ribojimo mastai atitinka teisinio reguliavimo poreikius kovos su terorizmu bei jo prevencijos srityje.

Žmogaus teisių ir laisvių ribojimo problema terorizmo kontekste teisinėje literatūroje nėra visiškai nenagrinėta problema, tačiau Lietuvoje terorizmo fenomenas iki šiol nėra itin nuodugniai tyrinėtus, o šis klausimas dėl nuolat kintančios, ir todėl naujo vertinimo reikalaujančios, teisinės realybės yra nuolat aktualus. Tyrimo metu kompleksiskai buvo taikomi įvairūs metodai: deskriptyvinis, analizės, lyginamasis bei apibendrinimo.

1. Terorizmo sąvokos problematika

Terorizmas nėra naujas reiškinys. Ekspertai sutaria, jog terorizmas egzistuoja ne mažiau nei 2000 metų³, todėl yra gausu jo apibrėžimų, kurie buvo aktualūs vienu ar kitu laikotarpiui. Terminas „terorizmas“ kildinamas iš lotynų kalbos „terrere“, ir reiškia gąsdinti, bauginti⁴. Viena pirmųjų terorizmo definicijų, suformuluotų tarptautiniu lygmeniu - Tautų Lygos 1937 metų Konvencijoje dėl terorizmo prevencijos pateikiamas apibrėžimas: „Terorizmas - visi nusikalstami veiksmai, nukreipti prieš valstybę, bandant ar planuojant įbauginti konkretų asmenį, asmenų grupę, arba visą visuomenę“⁵. Tačiau ši konvencija neįsigaliojo.

² War on terrorism trampling human rights: report. 2009 [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2009-12-13]. <<http://www.abc.net.au/news/stories/2009/02/17/2493982.htm>>

³ Rizwan, M.; China, Y. What is terrorism? [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2009-12-07]. <<http://www.scribd.com/doc/3034564/TERRORISM>>. p.2.

⁴ Kuzavinis, K. *Lotynų-lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996, p. 857.

⁵ Definitions of Terrorism. [interaktyvus]. [žiūrėta 2009-12-15]. <http://terrorism.about.com/od/whatisterroris1/ss/DefineTerrorism_2.htm>

Šiuo metu nėra patvirtinto ir galiojančio universalus terorizmo apibrėžimo. Kai kurios valstybės visai nėra apibrėžusios šio reiškinių, o kai kuriose – atvirkščiai, egzistuoja ne vienas oficialus terorizmo apibrėžimas. Pavyzdžiui, Jungtinėse Amerikos Valstijose Federalinis Tyrimų biuras naudoja tokią terorizmo sąvoką: "Tai neteisėtas jėgos ar smurto panaudojimas prieš asmenis ar turtą, sukeltantis vyriausybės, civilių gyventojų ar bet kurios kitos visuomenės dalies baimę, siekiant politinių ar socialinių tikslų".⁶ Valstybės Departamentas - "Suplanuotas, politiškai motyvuotas subnacionalinių, slaptų grupuočių smurtas, nukreiptas į taikius gyventojus, siekiant padaryti poveikį adresatams"⁷, o tos pačios valstybės Gynybos Departamento oficiali terorizmo definicija yra tokia: "Terorizmas – apskaičiuotas neteisėtas smurto panaudojimas ar bandymas panaudoti neteisėtą smurtą tikslu sukelti baimę; ketinimas priversti ar įbauginti valdžias ar visuomenes kad pasiekti politinių, religinių, ideologinių tikslų"⁸. Daugelis mokslininkų vertina, kad šie apibrėžimai (kaip ir dalis kitų) turi bendras dedamąsias dalis, tokias kaip smurtas, civiliai asmenys, politika,⁹ bet vis tik tai yra skirtingos definicijos, kurios suformuluotos priklausomai nuo jų apibrėžusio subjekto tikslų.

Europos Sąjungos teisės aktuose nėra vieno, oficialiai patirtinto terorizmo apibrėžimo, tik juose apibūdinami teroristiniai išpuoliai, nusikaltimai ir pan. Europos Tarybos konvencijoje dėl terorizmo prevencijos numatyta, kad teroristiniais išpuoliais - dėl jų pobūdžio ir aplinkybių - siekiama rimtai įbauginti gyventojus arba neteisėtai priversti valstybę ar tarptautinę organizaciją įvykdyti tam tikrus veiksmus ar jų nevykdyti, arba rimtai destabilizuoti ar sugriauti valstybės ar tarptautinės organizacijos svarbiausias politines, konstitucines, ekonomines ar socialines struktūras¹⁰. Tarybos pamatiniame sprendime numatyta, kad teroristiniais nusikaltimais laikomi: a) pasikėsinimai į asmens gyvybę, galintys sukelti mirtį; b) pasikėsinimai į asmens fizinę neliečiamybę; žmogaus pagrobimas arba laikymas įkaitu; d) didelis vyriausybinių ar visuomeninio pastato, transporto sistemos, infrastruktūros įrenginio, įskaitant informacinę sistemą, nuolatinės platformos kontinentiniame šelfe, viešosios vietos arba privačios nuosavybės naikinimas, keliantis pavojų žmonių gyvybei arba galintis padaryti didelių ekonominių nuostolių; e) orlaivių, laivų ar kitų viešojo ar krovinio transporto priemonių užgrobimas; f) ginklų, sprogmenų arba branduolinio, biologinio ar cheminio ginklo gaminimas, laikymas, įgijimas,

⁶ FBI Policy and Guidelines. [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2009-12-17]. <<http://denver.fbi.gov/nfip.htm> >

⁷ National Counterterrorism Center. Country Reports on Terrorism 2005. [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2009-12-17]. <<http://www.state.gov/documents/organization/65489.pdf>>.

⁸ Department of Defence instruction. *DODI 2000.18*. [interaktyvus]. 2002 [žiūrėta 2009-12-17]. <http://www.acq.osd.mil/cp/dodi/dodi_2000_18.pdf>

⁹ Dranseikaitė, E. Globalizacija ir naujo tipo grėsmės: terorizmas. *Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2002*. Vilnius: Lietuvos karo akademija, 2003. <http://www.lka.lt/EasyAdmin/sys/files/strategine_apzv2002_liet.pdf>. p. 19 (17-32)

¹⁰ Europos Tarybos konvencija dėl terorizmo prevencijos (2005-05-16) [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2009-12-14]. <http://www.etib.lt/?s=docs_lt&item=26&lang=lt>.

gabenimas, tiekimas ar naudojimas, taip pat biologinio ar cheminio ginklo moksliniai tyrimai ir kūrimas; g) pavojingų medžiagų paleidimas arba gaisrų, potvynių ar sprogimų sukėlimas, keliantis pavojų žmonių gyvybei; h) vandens, energijos ar kurių nors kitų pagrindinių gamtos išteklių tiekimo trukdymas ar trikdydas, keliantis pavojų žmonių gyvybei; ar grasinimas padaryti šias tyčines veikas, kai jomis siekiama: rimtai įbauginti gyventojus arba neleistinais priversti vyriausybę ar tarptautinę organizaciją atlikti kokį veiksmą arba susilaikyti nuo veiksmo, arba rimtai destabilizuoti ar sunaikinti pagrindinius politinius, konstitucinius, ekonominius ar socialinius šalies darinius ar tarptautinę organizaciją¹¹. Lietuvos nacionaliniuose teisės aktuose terorizmo sąvoka taip pat nėra įtvirtinta.

Mokslinėje literatūroje terorizmas apibrėžiamas įvairiai. D. Black terorizmą apibūdina kaip nevyriausybinį, organizuotą, kolektyvinį, nediskriminacinį žiaurumą prieš civilius¹², G. Valickas nurodo, kad, pagrindinis terorizmo bruožas, leidžiantis atskirti jį nuo kitų asocialaus elgesio formų yra siekimas sukelti priešininkams baimę arba siaubą, bejėgiškumo pajautimą, pakirsti stabilumo bei saugumo jausmus, pasitikėjimą savimi ir kitais, sutrikdyti įprastą gyvenimo ritmą, priversti suvokti savo pažeidžiamumą ir pan.¹³ E. Račius siūlo tokį terorizmo apibrėžimą – tai “politiškai motyvuotas, iš anksto apgalvotas ir tęstinis, neteisėtas radikalių pažiūrų nevalstybinių veikėjų, siekiančių įbauginant visuomenę ar atskiras jos grupes pakeisti esamą sociopolitinę padėtį, prievartos panaudojimas arba grasinimas tokią prievartą panaudoti prieš valstybės jėgos struktūroms nepriklausančius civilius ar nekarinės paskirties objektus”¹⁴. Yra manančių, kad terorizmu tam tikrais atvejais galima laikyti net ir gyvūnų gąsdinimą, kankinimą ar žudymą¹⁵.

Kaip matyti, terorizmo definicijos labai skiriasi. Vienodas terorizmo supratimas, apibrėžties suformulavimas aktualus dėl tarptautinio šio reiškinio pobūdžio: efektyvi kova su terorizmu bei jo prevencija įmanoma tik tarptautinei bendruomenei veikiant bendrai, imantis bendrų veiksmų. Nesutarus dėl terorizmo sąvokos pasauliniu mastu, apsunkinamas tarptautinis bendradarbiavimas kovoje su šiuo reiškiniu, terorizmas traktuojamas ir suprantamas nevienodai, teroristais atskiros tarptautinės organizacijos, valstybės ir net vienos valstybės skirtingos institucijos įvardija skirtingus asmenis. Todėl pagal skirtingus apibrėžimus tas pats prievartos naudojimas gali būti traktuojamas kaip terorizmas ir antiterorizmas, užpuolimas ir gynyba.

¹¹ Tarybos 2002 m. birželio 13 d. pamatinis sprendimas dėl kovos su terorizmu. [2002] OL L 164.

¹² Black, D. The Geometry of Terrorism. *Sociological Theory*. Theories of Terrorism: A Symposium. [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2009-12-17].

<http://www.rci.rutgers.edu/~pmclean/mcleanp_01_920_290_01_black_terrorism.pdf>. p. 16 P.14-25

¹³ Valickas, G. Terorizmo ir teroristų psichologiniai ypatumai. *Politologija*. 2003, 1: 113. 111-132

¹⁴ Račius, E. Terorizmo globalumas: žvilgsnis iš Lietuvos. Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2004 : Vilnius: VU tarptautinių santykių ir politikos mokslo institutas 2005. p. 12. p. 11-38

¹⁵ Best, S. Defining Terrorism. [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2009-12-13].

<<http://www.drstevebest.org/Essays/Defining%20Terrorism.htm>>.

Chrestomatiniu tapęs pavyzdys - palestiniečių organizacijos, kurios Izraelio ir Jungtinių Amerikos Valstijų vyriausybės laikomos teroristinėmis, bet palestiniečiams jos yra kovotojos už laisvę, ginančios teisėtus savosios tautos siekius, nors ir netinkamomis priemonėmis. Be to, pagal kai kurias definicijas, netgi pačios valstybės, deklaruodamos, kad kovoja su teroristais, turėtų būti įvardijamos kaip teroristės. Mokslininkų S. Best ir A. J. Nocella vertinimu, pagal JAV Federalinių Tyrimų biuro naudojamą apibrėžimą JAV pati yra teroristė, nes jos vyriausybė naudoja prievartą ir smurtą, veikia neteisėtai, su tikslu įbauginti vyriausybes ar civilius gyventojus, tam kad pasiektų politinių tikslų¹⁶.

Kokios priežastys neleidžia pasiekti konsensuso dėl terorizmo sampratos? Vienas iš motyvų - apibrėžti terorizmą yra sudėtinga, nes jis yra įvairialypis fenomenas, skirtingai pasireiškiantis skirtingose valstybėse, priklausomai nuo geografinės aplinkos, kultūrinių tradicijų, socialinių struktūrų, ir daugelio kitų faktorių. Be to, terorizmas reiškiasi vis kitokiais teroristų veiksmais. Todėl labai sudėtinga suformuluoti universalų terorizmo apibrėžimą, kuris būtų tinkamas apibūdinti šį reiškinį nepriklausomai nuo vietos, laiko ar pobūdžio.

Tačiau galima daryti prielaidą, kad nesutarimas dėl terorizmo sąvokos kyla ne tik dėl sudėtingumo apibrėžti šį reiškinį, bet ir dėl valios nebuvimo. Sutikimas su terorizmo apibrėžtimi kartu reikštų ir įsipareigojimus, tam tikrų elgesių taisyklių laikymąsi. Nesant bendros terorizmo sąvokos, atsiranda galimybė manipuliuoti, prisidengti kovos su terorizmu motyvu siekiant savo tikslų. Kovos su terorizmu priedanga sudaro sąlygas ne tik naudoti jėgą (kai tai atrodo patogiausias būdas pasiekti norimų tikslų), bet ir gauti tarptautinės bendruomenės palaikymą arba bent jau nesulaukti pasmerkimo. Todėl diskutuotina yra pozicija, kad žmogaus teisės pažeidžiamos todėl, kad pasaulyje iki šiol nėra apibrėžtos terorizmo sąvokos, o valstybės paprasčiausia "kovoja su terorizmu skirtingais būdais ir priemonėmis, kurias mano esant veiksmingiausiomis, nors ne visada atitinkančiomis tarptautinius susitarimus".¹⁷

JAV, bene aktyviausiai deklaruojanti kovą su terorizmu, akivaizdžiai naudojami konsensuso tarp valstybių dėl terorizmo apibrėžties nebuvimu. S. Best ir A.J. Nocella teigia, kad JAV, pasisakydama už kovą su terorizmu ir naudodama smurtą, realiai vykdo sau palankią politiką "Jeigu mes naudojame smurtą prieš savo priešus, tai yra tik karas ar ataka, jei jie naudoja tai prieš mus, tai yra terorizmas"¹⁸. Profesorius T. Mentan, atlikęs Pentagono ir Valstybės

---

¹⁶ Best, S; Nocella, A.J.II. Defining Terrorism. *Animal Liberation Philosophy and Policy Journal*, Vol. 2 Nr. 1, 2004: 7 [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2009-12-13]. <http://www.criticalanimalstudies.org/JCAS/Journal_Articles_download/Issue_2/DefiningTerrorism.pdf>. p. 7 1-18.

¹⁷ Petkuvienė, R. Terorizmas kaip žmogaus teisių universalumo neigimo padarinys. *Jurisprudencija*. 2005, 68 (60): 21. 20-24.

¹⁸ Best, S; Nocella, A.J.II. Defining Terrorism. *Animal Liberation Philosophy and Policy Journal*, Vol. 2 Nr. 1 [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2009-12-13].

Departamento dokumentų analizę, daro išvadą, kad “antiterorizmas ir naftos tiekėjų apsauga administracijos nuomone yra artimai susijusi”. Pavyzdžiui, dėl 2004 metais įkurto greito reagavimo būrio Kazachstane Valstybes Departamentas Kongresui nurodė tokias jo suformavimo priežastis: “sustiprinti Kazachstano galimybes atsikirsti didiesiems teroristams, besikėsiantiems į naftos platformas” Kaspijos jūroje. Apskritai T. Mentan mano, kad visą “karą prieš terorizmą” Bušo administracija sufabrikavo, vedina savanaudiškų tikslų¹⁹. D. Ganseras, Bale universiteto (Šveicarija) šiuolaikinės istorijos profesorius taip pat palaiko šią poziciją, teigdamas, kad daugelis teroro aktų yra valstybių manipuliacija, kuria “bandoma įtikinti pasaulį, kad musulmonai nori išplėsti terorizmą visur, kad šis karas būtinas kovai su terorizmu. Tačiau tikroji karo priežastis yra siekis kontroliuoti energetinius resursus. Tai geologijos faktas – naftos ir dujų turtai sukonzentruoti musulmonų šalyse”²⁰. O D. Beinoravičius pastebi, kad genocidas Ruandoje, Armėnijos ir Azerbaidžano karas dėl Karabacho, pilietinis karas Tadžikistane, anarchija Gruzijoje ir daugelis kitų konfliktų, “laikantis šiuolaikinės JAV pozicijos, galėtų būti “raminami” jėga, prikabinus teroristinių išpuolių etiketes”²¹.

Tik susitarus dėl terorizmo apibrėžimo, dėl jo priežasčių, prigimties, galima tikėtis sėkmingos kovos su šiuo reiškiniu. Šiuo metu pasaulyje yra susiklosčiusi tokia situacija, kad pasauliniu mastu jau yra priimta nemažai dokumentų, reglamentuojančių kovą su terorizmu, numatytos prevencijos priemonės, tačiau šiuos dokumentus priėmusieji, numatydami kovos priemones, pačio reiškinio neapibrėžia. Perfrazuojant Europos Sąjungos Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komiteto narę R. Diez Gonzalez, dabartinę kovą su terorizmu vis dar galima apibūdinti kaip visumą įspūdingų deklaracijų su dešimtimis nelabai susijusių priemonių²².

Tokia praktika ne tik nėra naudingas kovojant su grėsme, bet ir palieka galimybę besiskelbiantiems kovotojais su terorizmu patiems apsibrėžti šią sąvoką ir suponuoja galimybę po kovos su terorizmo priedanga siekti sau naudingų tikslų, vykdyti sau naudingą politiką palankiausiaisiais būdais, tame tarpe pažeidžiant tiek kitų valstybių interesus, tiek atskirų gyventojų grupių ar atskirų žmonių teises ir laisves.

<http://www.criticalanimalstudies.org/JCAS/Journal_Articles_download/Issue_2/DefiningTerrorism.pdf>. p. 4 1-18>.

¹⁹ Mentan, T. Beyond America’s “War on Terror”: Exempting State Repression in Africa from Scrutiny. *Journal of Business and Public Policy*, Vol. 1, Nr. 2 [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2009-12-12].

<<http://www.jbponline.com/article/viewFile/1087/834>>. p.30 1-57.

²⁰ Daniele Ganser: Nepaskelbtas NATO terorizmas (interviu) *Balsas.lt* [interaktyvus]. 2008-07-01 [žiūrėta 2009-12-16]. <<http://www.balsas.lt/naujiena/202919/daniele-ganser-nepaskelbtas-nato-terorizmas-interviu/rubrika:naujienos-pasaulis-likespasaulis>> .

²¹ Beinoravičius, D. Terorizmas: jo priežastys ir raidos tendencijos. *Jurisprudencija*. 2005, 68 (60): 54.

²² Europos Parlamento Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komiteto 2004 m. lapkričio 18 d. Darbinis dokumentas dėl Europos kovos su terorizmu strategijos. [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2009-12-16]. <http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dt/547/547811/547811lt.pdf>.

2. Grėsmės žmogaus teisėms ir laisvėms kovos su terorizmu bei jo prevencijos srityje

Terorizmo prevencija ir kova su terorizmu susideda iš priemonių, kuriomis siekiama užkirsti kelią šio reiškinio plėtrai, nustatant ir pašalinant terorizmo priežastis bei sąlygas. Oficialioji doktrina teigia, kad priemonės turi būti tokios, kad nepažeistų žmogaus teisių, išlaikytų balansą tarp priemonių taikymo ir žmogaus teisių ir laisvių apribojimo,²³ t.y. ribojimas turi būti proporcingas siekiamam teisėtam tikslui ir kiekvienu atveju reikalinga įrodyti, kad nėra kitų, mažiau žmogaus teises ir laisves ribojančių priemonių pasiekti teisėtus tikslus.

Kadangi žmogaus teisės ir laisvės yra universalios, šis reikalavimas turi būti taikomas tiek teroristų ar įtariamų terorizmu, tiek ir kitų žmonių atžvilgiu. Tačiau faktai leidžia daryti išvadą, kad kovojant su terorizmu ir vykdant jo prevenciją veiksmai nuo šios ideologijos skiriasi. Pažeidinėjamos tokios teisės kaip saviraiškos laisvė, teisė į privataus gyvenimo gerbimą, judėjimo laisvė, ir net tokios svarbios teisės kaip nebūti kankinamam. Iškalbingas yra S. Leah Whitson, Tarptautinės žmogaus teisių organizacijos Human Rights Watch darbuotojos, pranešimas, kuriame ji Saudo Arabijos vykdomą politiką terorizmo atžvilgiu dėl grubių žmogaus teisių pažeidimų apibūdino kaip „užrakinti tūkstančius įtariamųjų ir išmesti raktą“.²⁴

Bene žinomiausias pavyzdys, kaip kovojant su terorizmu pažeidinėjamos žmogaus teisės ir laisvės – JAV įkurto Gvantanamo įlankos sustiprintos apsaugos sulaikymo centro veikla. Šis centras dėl žiaurių kankinimų bei nuolatinių pagrindinių žmogaus teisių pažeidimų tapo „Amerikos “karo su terorizmu”, paminant pagrindines žmogaus teises ir apeinant tarptautinius standartus dėl sulaikymo, bešališko teismo, nekankinimo, simboliu“.²⁵ Oficialiai buvo skelbiama, kad centre laikomi teroristai ir įtariamai terorizmu asmenys, tačiau kai kuriems iš jų net nebuvo pateikti oficialūs kaltinimai. Įkalintiesiems nebuvo leista naudotis pagrindinėmis žmogaus teisėmis (tame tarpe teise į teisingą bylos nagrinėjimą), o juos tardant buvo taikomi šiurkštūs metodai, su jais buvo žeminančiai elgiamasi, buvo kankinami (tardoma purškiant vandenį ir pan.). Žmogaus teisių pažeidimų, motyvuojant juos prevencija bei kova su terorizmu, yra daroma ir kitose turinčiose galias demokratijos tradicijas valstybėse. Europos Sąjungos valstybės, laikydamosi pozicijos, kad “kad kova su tarptautiniu terorizmu (...) gali būti paremta

²³ Europos Parlamento 2009 m. vasario 4 d. rezoliucija dėl įkalintųjų Gvantanamo grąžinimo ir perkėlimo [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2009-12-13].

<<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2009-0045&language=LT>>.

²⁴ Human Right Watch. Human Rights and Saudi Arabia's Counterterrorism Response August 9, 2009. [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2009-12-05].

<<http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/saudiarabia0809web.pdf>>.

²⁵ International Helsinki Federation for Human Rights. US Human Rights Advocacy: The Guantanamo Effect Written testimony submitted by the International Helsinki Federation for Human Rights to the United States Commission on Security and Cooperation in Europe. [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2009-12-17]. <<http://www.icj.org/IMG/IHF.pdf>>. p.1.

tik bendromis vertybėmis, kaip, pvz., tarptautinių žmogaus teisių aktų gerbimas, demokratija ir teisinė valstybė”²⁶, kad „žmogaus teisių skatinimas yra geriausias būdas kovoti su terorizmu”²⁷, elgiasi visiškai priešingai. Jų vykdomų žmogaus teisių pažeidimų spektras labai platus. Kaip nurodoma Tarptautinės žmogaus teisių organizacijos Human Rights Watch ataskaitoje World Report 2009, Europos Sąjungos valstybėse narėse nustatyti tokie 2008 metais padaryti pažeidimai: buvo siekta išstremti terorizmu įtariamus asmenis į šalis, kur jiems gresia kankinimai bei nežmoniškas elgesys (...), sudarytos galimybės CŽV naudoti slaptus sulaikymo centrus, kuriuose galimai buvo kankinami žmonės; suimtiems terorizmu įtariamiesiems asmenims buvo neleidžiama kreiptis į advokatą 72 valandas po suėmimo ir jie nebuvo informuojami apie teisę neduoti parodymų; 2008 vasarį Prancūzijoje priimtas įstatymas, kuriuo numatoma, jog už smurtinius nusikaltimus nuteisti asmenys, atlikę bausmės laiką, gali būti papildomai įkalinami atnaujinamiems vienerių metų periodams prevenciniais tikslais, kas pakerta bazinę nekaltumo prezumpcijos nuostatą, pažeidžia teisę į laisvę ir teisę nebūti baudžiamam du kartus už tą patį nusikaltimą (...).²⁸

Atkreiptinas dėmesys, kad pažeidimai daromi ne tik dėl netinkamo įstatymų taikymo, bet ir dėl pačių teisės aktų ydingumo, pažeidžiamos ne tik įtariamųjų terorizmu ar teroristų teisės ir laisvės, bet ir su terorizmu nesusijusių asmenų teisės. Paminėtinas su terorizmu susijusių asmenų sąrašų sudarymas bei asmenų priskyrimas teroristams pagal jų elgesį elektroninėje erdvėje. Jungtinės Tautos, Europos Sąjunga bei kai kurios valstybės kovos su terorizmu ir prevencijos tikslu sudaro su terorizmu susijusių asmenų ir jų grupių sąrašus. Žmogaus teisių stebėjimo instituto direktorius H. Mickevičiaus ir tyrimų vadovės A. Radvilaitės vertinimu, tokio pobūdžio sąrašo sudarymas ne tik „pažeidžia nekaltumo prezumpcijos principą (įtraukus asmenį į sąrašą ir jam taikant sankcijas, yra suponuojama jo kaltė, nors ji nėra įrodyta pagal teisminę procedūrą), bei stipriai riboja kitas žmogaus teises (tokias kaip asmens teisė į nuosavybę, teisė į susivienijimų ir susirinkimų laisvę, teisė į privataus gyvenimo neliečiamumą). Nepaisant to, asmenims, įtrauktiems į sąrašą, nėra užtikrinamos veiksmingos teisinės gynybos priemonės”²⁹. Iškalbingas yra faktas, kad JAV kūrė programą, gebančią pagal asmens elgesį internetinio žaidimo „World of Warcraft“ metu identifikuoti žaidžiančius teroristus. Šis JAV Vyriausybės žingsnis visuomenės buvo įvertintas kaip totalus sekimas ir žmogaus laisvių pažeidimas, o

²⁶ Europos Parlamento 2007 m. gruodžio 12 d. rezoliucija dėl kovos su terorizmu [2007], OL C 323E

²⁷ Europos Sąjungos veiksmų prieš terorizmą planas [2006], OL C 124 E/245

²⁸ Human Right Watch. World Report 2009. [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2009-12-13]. <<http://www.hrw.org/world-report-2009>>.

²⁹ Plačiau žr. Mickevičius, H; Radvilaitė, A. "Ar dėl saugumo atsisakysime ilgai siektų ir demokratinės valstybės garantu tapusių teisių?" [interaktyvus]. [žiūrėta 2009-12-15]. <http://www.hrmi.lt/news.php?strid=1010&id=3491>.

diskusijų portaluose žaidėjai išreiškė susirūpinimą ir baimę žaisti bet kokius internetinius žaidimus (kad nebūtų identifikuoti kaip teroristai)³⁰.

Viena didžiausių terorizmo keliamų grėsmių yra tai, kad terorizmas pažeidinėja žmogaus teises, t.y. su šiuo reiškiniu kovojama siekiant apsaugoti žmogaus teises. Tačiau pateiktieji faktai liudija, kad pati kova su terorizmu, terorizmo prevencija dėl taikomų metodų akivaizdžiai šias teises pažeidžia. Dėl kokių priežasčių kova su terorizmu (kuri didžia dalimi yra kova už žmogaus teises ir laisves) supriešinama su žmogaus teisių apsauga?

Kaip jau minėta, iki šiol pasauliniu mastu nėra sutarta dėl bendrų terorizmo problemos sprendimo būdų, nėra sutarta netgi dėl terorizmo apibrėžimo. Su terorizmu kovojantys subjektai patys savo nuožiūra nusistato šio reiškinio dedamąsias dalis bei turi tam tikrą laisvę pasirinkti taikytinus veiksmus. Kadangi žmogaus teisės ir laisvės nėra absoliučios, jos gali būti ribojamos (nors ribojimas yra išimtinio pobūdžio, turi atitikti tam tikrus kriterijus), kartais, neva kovojant su terorizmu ar siekiant užkirsti kelią jo plėtrai, pasinaudojama žmogaus teisių suvaržymo priemonėmis tam, kad būtų pasiekti ir kiti tikslai, vykdoma naudinga politika sau parankiaisiais būdais³¹. Kadangi objektyvių kriterijų įvertinti kovos su terorizmu priemonių tikslingumą ir pobūdį nėra (taip pat nėra įmanoma nustatyti, ar buvo būtina konkrečioje situacijoje apriboti žmogaus teises, jei galima – koku mastu), pridengti kovą su terorizmu galima vos ne bet kokius žmogaus teisių pažeidimus. Net Lietuvoje, kurioje terorizmo pavojus, lyginant su kitomis valstybėmis yra žemas, pažeidinėjant žmogaus teises (asmenų persekiojimas, asmeninių pokalbių klausymasis ir t.t.), kaip nurodo Žmogaus teisių stebėjimo instituto valdybos pirmininkas Kęstutis Čilinskas, kartais yra „dangstomasi kova su terorizmu“³². Ir nors kai kuriose demokratinėse valstybėse žmogaus teisių apsaugos situacija gali būti vertinama kaip gerėjanti³³, tačiau teisių ir laisvių ribojimo mastai motyvuojant kovos su terorizmu tikslais išlieka gana dideli, ne visada pagrįsti bei sukeltys žmonėms nesaugumo jausmą.

Be to, terorizmas, kaip reiškinys, šiuo metu yra mistifikuotas. Nesant apibrėžtumo teisiniame ir politiniame lygmenyje, jo negali būti ir visuomenėje. Natūralu, kad šis iki galo nepaaiškinamas reiškinys sukelia baimę, nesaugumo jausmą. „Wall Street Journal Europe“ tyrime, kuriame dalyvavo 21 tūkstantis žmonių, ir kuris buvo atliktas 20 Europos šalių, Indijoje

---

³⁰ U.S. Spies Want to Find Terrorists in World of Warcraft. [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2009-12-13]. <<http://www.wired.com/threatlevel/2008/02/nations-spies-w/>; Government Continues To Search Virtual Worlds For Terrorists. [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2009-12-05]. <<http://techdirt.com/articles/20080224/232430341.shtml>>

³¹ Opportunism in the Face of Tragedy. Repression in the name of anti-terrorism. [interaktyvus]. [žiūrėta 2009-12-16]. <<http://www.hrw.org/legacy/campaigns/september11/opportunismwatch.htm>>.

³² Vaitkevičius, K. Žmogaus teisės aukotos kovai su terorizmu. [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2009-12-19]. <http://www.straipsniai.lt/zmogaus_teises_2/puslapis/10170>.

³³ Lygutas A., Human Rights in the Context of Counter-Terrorism Measures: United States of America. *Jurisprudencija*. 2009, 3 (117): 158.

ir JAV, vertinant visuomenines baimes, nustatyta, kad teroro ir karo baimė yra pirmojoje vietoje³⁴, o įbauginti žmonės „ima reikalauti iš valdžios jų saugumą užtikrinančių veiksmų, dažniausiai pritardami ir tokiems valdžios veiksams, kurie šiems žmonėms nėra naudingi“³⁵, ar net išvis atsisako naudotis tam tikromis teisėmis³⁶.

Svarbus kovos su terorizmu aspektas – kovotojai su terorizmu savo gyvybes, saugumą vertina nepalyginamai labiau nei teroristų, teroristus dehumanizuoja³⁷. Toks požiūris suponuoja dvigubų standartų taikymą. Todėl net ir esant aplinkybėms, kada galėtų būti taikomos tam tikros universalios žmogaus teisių apsaugos taisyklės, balansas tarp kovos su terorizmu ir žmogaus teisių apsaugos nėra išlaikomas. Pavyzdžiui, nors nėra priimtų visuotinių kovos ar prevencijos su teroristais taisyklių, pripažįstant teroristams universaliomis laikomas žmogaus teises, kovoje su teroristais būtų galima naudoti karo taisykles, dėl kurių yra sutarę didžioji dauguma valstybių. Karo taisyklės yra reglamentuotos teisės aktais, kurie draudžia tam tikrų ginklų naudojimą, taktikas, elgesį su kaliniais.³⁸ Tačiau santykiuose su teroristais šių taisyklių nėra laikomasi ir beveik nėra diskutuojama apie reikalingumą jų laikytis.

Išvados

Iki šiol pasauliniu mastu nėra susitarta dėl terorizmo apibrėžimo. Nesant visuotinio sutarimo, valstybės ar atskiri subjektai įgauna teisę savo nuožiūra apibrėžti terorizmo esmę bei iš to išplaukiančius kovos bei prevencijos su šiuo reiškiniu priemones bei mastą. To pasėkoje sudaromos sąlygos po kovos su terorizmu priedanga siekti kitų tikslų (ekonominių, politinių etc.) sau palankiausiai būdais, tame tarpe ribojant žmogaus teises ir laisves.

Terorizmo sąvokos apibrėžties nebuvimu siekiama legitimuoti žmogaus teisių ir laisvių pažeidimus. Apibrėžtumo kovoje su terorizmu stoka sukelia visuomenėje baimę ir nesaugumo jausmą, o tai sąlygoja žmonių pritarimą vykdomai kovai su terorizmu (neatsižvelgiant į tai, kad taikomos priemonės susiję su nepagrįstais žmogaus laisvių varžymu, teisių ribojimais ar net pažeidimais).

³⁴ GfK Turkiye. Press Release (2007-12-17) [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2009-12-12]. <http://www.gfk.com/imperia/md/content/gfkturkiye/pressreleases/fears_survey_press_release_17_dec_2007.pdf>.

³⁵ Šlakauskas, V. Visuomenės saugumo ir žmogaus teisių ryšys kaip antiterorizmo ideologijos legitimacijos pagrindas. *Jurisprudencija*. 2005, 68 (60): 29.

³⁶ Vaišvila, A. Terorizmas ir kova su terorizmu-dvi grėsmės žmogaus teisėms (metodologinis aspektas). *Jurisprudencija*. 2005, 68 (60): 14.

³⁷ Rizwan, M., China, Y. What is terrorism? [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2009-12-15]. P. 7 <<http://www.scribd.com/doc/3034564/TERRORISM>>.

³⁸ Pavyzdžiui, Ženevos konvencija dėl elgesio su karo belaisviais, *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 63-1907. Ženevos konvencija dėl civilių apsaugos karo metu, *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 63-1908.

Siekiant panaikinti terorizmą visų pirma reikėtų pasauliniu mastu susitarti dėl terorizmo esmės (definicijos), ir ją remiantis nustatyti kovos strategiją bei priemones; priemonės turi būti taikomos kartu realiai užtikrinant žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugą.

Literatūra

- Beinoravičius, D. Terorizmas: jo priežastys ir raidos tendencijos. *Jurisprudencija*. 2005, 68 (60): 52-57
- Best, S. Defining Terrorism. [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2009-12-13]. <<http://www.drstevebest.org/Essays/Defining%20Terrorism.htm>>.
- Best, S; Nocella, A.J.II. Defining Terrorism. *Animal Liberation Philosophy and Policy Journal, Vol. 2 Nr. 1*, 2004: 7 [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2009-12-13]. <http://www.criticalanimalstudies.org/JCAS/Journal_Articles_download/Issue_2/DefiningTerrorism.pdf>. p. 1-18
- Black, D. The Geometry of Terrorism. *Sociological Theory. Theories of Terrorism: A Symposium*. [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2009-12-17]. <http://www.rci.rutgers.edu/~pmclean/mcleanp_01_920_290_01_black_terrorism.pdf>. p.14-25
- Daniele Ganser: Nepaskelbtas NATO terorizmas (interviu) *Balsas.lt* [interaktyvus]. 2008-07-01 [žiūrėta 2009-12-16]. <<http://www.balsas.lt/naujiena/202919/daniele-ganser-nepaskelbtas-nato-terorizmas-interviu/rubrika:naujienos-pasaulis-likespasaulis>>.
- Definitions of Terrorism. [interaktyvus]. [žiūrėta 2009-12-15]. <http://terrorism.about.com/od/whatisterrorism1/ss/DefineTerrorism_2.htm>
- Department of Defence instruction. *DODI 2000.18*. [interaktyvus]. 2002 [žiūrėta 2009-12-17]. <http://www.acq.osd.mil/cp/dodi/dodi_2000_18.pdf>
- Dranseikaitė, E. Globalizacija ir naujo tipo grėsmės: terorizmas. *Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2002*. Vilnius: Lietuvos karo akademija, 2003. <http://www.lka.lt/EasyAdmin/sys/files/strategine_apzv2002_liet.pdf>. p. 17-32.
- Europos Parlamento 2007 m. gruodžio 12 d. rezoliucija dėl kovos su terorizmu. [2007] OL C 323E.
- Europos Parlamento 2009 m. vasario 4 d. rezoliucija dėl įkalintųjų Gvantanamo grąžinimo ir perkėlimo [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2009-12-13]. <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P6-TA-2009-0045&language=LT>>.
- Europos Parlamento Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komiteto 2004 m. lapkričio 18 d. Darbinis dokumentas dėl Europos kovos su terorizmu strategijos. [interaktyvus]. 2004 [žiūrėta 2009-12-16]. <http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dt/547/547811/547811lt.pdf>.
- Europos Sąjungos veiksmų prieš terorizmą planas [2006], OL C 124 E/245
- Europos Tarybos konvencija dėl terorizmo prevencijos (2005-05-16) [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2009-12-14]. <http://www.etib.lt/?s=docs_lt&item=26&lang=lt>.
- Europos Tarybos Ministrų Komiteto Gairės dėl žmogaus teisių ir kovos su terorizmu [interaktyvus]. 2002

- [žiūrėta 2009-12-13].
<http://www.etib.lt/?s=docs_lt&item=51&lang=lt>.
- FBI Policy and Guidelines. [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2009-12-17].
<<http://denver.fbi.gov/nfip.htm>>
- GfK Turkiye. Press Release (2007-12-17) [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2009-12-12].
<http://www.gfk.com/imperia/md/content/gfkturkiye/pressreleases/fears_survey_press_release_17_dec_2007.pdf>
- Government Continues To Search Virtual Worlds For Terrorists. [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2009-12-05]. <<http://techdirt.com/articles/20080224/232430341.shtml>>.
- Human Right Watch. Human Rights and Saudi Arabia's Counterterrorism Response August 9, 2009. [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2009-12-05].
<<http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/saudiarabia0809web.pdf>>
- Human Right Watch. World Report 2009. [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2009-12-13].
<<http://www.hrw.org/world-report-2009>>.
- International Helsinki Federation for Human Rights. US Human Rights Advocacy: The Guantanamo Effect Written testimony submitted by the International Helsinki Federation for Human Rights to the United States Commission on Security and Cooperation in Europe. [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2009-12-17].
<<http://www.icj.org/IMG/IHF.pdf>>.
- Kuzavinis, K. *Lotynų-lietuvių kalbos žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996.
- Lygutas A., Human Rights in the Context of Counter-Terrorism Measures: United States of America. *Jurisprudencija*. 2009, 3 (117): 145-161.
- Mentan, T. Beyond America's "War on Terror": Exempting State Repression in Africa from Scrutiny. *Journal of Business and Public Policy*, Vol. 1, Nr. 2 [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2009-12-12].
<<http://www.jbponline.com/article/viewFile/1087/834>>. p. 1-57.
- Mickevičius, H; Radvilaitė, A. "Ar dėl saugumo atsisakysime ilgai siektų ir demokratinės valstybės garantu tapusių teisių?" [interaktyvus]. [žiūrėta 2009-12-15].
<http://www.hrmi.lt/news.php?strid=1010&id=3491>.
- National Counterterrorism Center. Country Reports on Terrorism 2005. [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2009-12-17].
<<http://www.state.gov/documents/organization/65489.pdf>>.
- Opportunism in the Face of Tragedy. Repression in the name of anti-terrorism. [interaktyvus]. [žiūrėta 2009-12-16].
<<http://www.hrw.org/legacy/campaigns/september11/opportunismwatch.htm>>
- Petkuvienė, R. Terorizmas kaip žmogaus teisių universalumo neigimo padarinys. *Jurisprudencija*. 2005, 68 (60): 20-24
- Račius, E. Terorizmo globalumas: žvilgsnis iš Lietuvos. Lietuvos metinė strateginė apžvalga 2004 : Vilnius: VU tarptautinių santykių ir politikos mokslo institutas 2005. p.. 11-38
- Rizwan, M.; China, Y. What is terrorism? [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2009-12-07].
<<http://www.scribd.com/doc/3034564/TERRORISM>>.
- Šlakauskas, V. Visuomenės saugumo ir žmogaus teisių ryšys kaip antiterorizmo ideologijos legitimacijos pagrindas. *Jurisprudencija*. 2005, 68 (60): 25-33
- Tarybos 2002 m. birželio 13 d. pamatinis sprendimas dėl kovos su terorizmu. [2002] OL L 164.
- The United Kingdom's Strategy for Countering International Terrorism March, 2009 [interaktyvus]. 2009. [žiūrėta 2009-12-

- 07]. <http://security.homeoffice.gov.uk/news-publications/publication-search/general/HO_Contest_strategy/HO_Contest_strategy22835.pdf?view=Binary>.
- U.S. Spies Want to Find Terrorists in World of Warcraft. [interaktyvus]. 2008 [žiūrėta 2009-12-13]. <<http://www.wired.com/threatlevel/2008/02/nations-spies-w/>>.
- USA National Strategy for Combating Terrorism. [interaktyvus]. 2003. [žiūrėta 2009-12-05]. <https://www.cia.gov/news-information/cia-the-war-on-terrorism/Counter_Terrorism_Strategy.pdf>.
- Vaišvila, A. Terorizmas ir kova su terorizmu-dvi grėsmės žmogaus teisėms (metodologinis aspektas). *Jurisprudencija*. 2005, 68 (60): 11-19
- Vaitkevičius, K. Žmogaus teisės aukotos kovai su terorizmu. [interaktyvus]. 2006 [žiūrėta 2009-12-19]. <http://www.straipsniai.lt/zmogaus_teises_2/puslapis/10170>.
- Valickas, G. Terorizmo ir teroristų psichologiniai ypatumai. *Politologija*. 2003 (1): 111-132
- War on terrorism trampling human rights: report. 2009 [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2009-12-13]. <<http://www.abc.net.au/news/stories/2009/02/17/2493982.htm>>

TERRORISM: THREAT FOR HUMAN RIGHTS AND LIBERTIES

Žana Vašcova, Daiva Bereikienė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary. *Today the fight against terrorism and its pre-emption are the main aims in international and national safety. There are declared that measures used for the fight against the terrorism and its pre-emption might vouch for safety of human rights and liberties. But unfortunately until now there is no a definition for terrorism stated and according to researches, the assumption, that recently many breaches of human rights and liberties are made under the cover of fight against the terrorism, arises.*

In this article it is hypothesized that in the context of fight against terrorism and its pre-emption the tendencies of confined human rights and liberties emerge. The aim of the article is to analyse why the fight against terrorism is made for account of human rights and liberties. There are only some aspects discussed: analysed how the limitation of human rights influences the absence of term “terrorism”, and dispute on conformity for restrictions of human rights and liberties in sphere of fight against terrorism and its pre-emption, and a question of the expedience of these restrictions is raised.

Conclusions: *Recently there are countries which do not define “terrorism” and there are countries that have even several official definitions for “terrorism”. States or separate subjects gain right to define the main aspects of terrorism at discretion and accordingly select measures and degree for fight against the terrorism and its pre-emption. Subsequently the conditions to implement self-beneficial policy in favourable ways, like baseless limits of human rights and liberties, under the cover of fight against terrorism. Consequently the fight against terrorism and its prevention turn into a benefit tool of political manipulations; the states are not concerned in regulation of the problem of terrorism.*

States widely use the absence of definition for “terrorism” to legitimate breaches of human rights and liberties: recently the fight against terrorism is in contrast with safety of

human rights. There are hints that the only way to ban the development of terrorism is only for an account of human rights (infringe right of terrorists and other people).

Keywords: *definition of “terrorism”, fight against terrorism, limitation of human rights and liberties.*

Žana Vašcova, Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto Teisės katedros lektorė. Mokslinių tyrimų kryptys: sutarčių teisė, žmogaus teisių apsauga.

Žana Vašcova, Mykolas Romeris University, Faculty of Public Security, Department of Law. Research interests: contract law, protection of human rights.

Daiva Bereikienė, Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto Teisės katedros lektorė. Mokslinių tyrimų kryptys: sutarčių teisė, žmogaus teisių apsauga.

Daiva Bereikienė, Mykolas Romeris University, Faculty of Public Security, Department of Law. Research interests: contract law, protection of human rights.